

ปัญหาอำนาจศาลในกรณียกเลิกการล้มละลาย¹

สุดธิดา ธรรมสุทธิพร²

จากการศึกษาปัญหาอำนาจศาลในการยกเลิกล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีหลักเกณฑ์ในการหลุดพ้นจากหนี้สินซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายปัจจุบันนั้นแตกต่างจากกฎหมายล้มละลายในอดีต ซึ่งมุ่งเน้นในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในการนำมาชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายเพียงเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายล้มละลายในปัจจุบันยังมุ่งคุ้มครองและก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อลูกหนี้มากกว่าในอดีตที่ผ่านมา เห็นได้จากกฎหมายล้มละลายมีการเปลี่ยนจากระบบเดิมซึ่งมุ่งลงโทษลูกหนี้ที่ล้มละลาย มาเป็นระบบเป็นการให้อภัย และให้โอกาสลูกหนี้ที่จะสามารถเริ่มต้นใหม่ (Fresh Start) โดยมีหลักการให้ลูกหนี้สามารถหลุดพ้นจากการล้มละลาย ซึ่งตามวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายล้มละลายนั้นต้องการช่วยเหลือลูกหนี้สุจริตที่ประสบปัญหาทางการเงินได้มีโอกาสสะสางหนี้สิน เพื่อที่จะสามารถเริ่มต้นตั้งตัวใหม่อีกครั้งต่อไปโดยเร็ว อันจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและสังคมโดยรวม

แต่อย่างไรก็ตามการหลุดพ้นจากการล้มละลายไม่ว่าจะเป็นการปลดล้มละลายโดยผลกฎหมายและการยกเลิกการล้มละลายนั้น มีหลักเกณฑ์ในการหลุดพ้น และผลภายหลังการหลุดพ้นจากการล้มละลายทั้งสองกรณี ทั้งในเรื่องของหนี้สิน รวมถึงอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ และการสิ้นสุดลงซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินที่แตกต่างกันไป

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัญหาอำนาจศาลในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ยังมีประเด็นปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ภายหลังจากลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย เจอนไขในการยกเลิกล้มละลาย ด้วยเหตุที่ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย อันเนื่องมาจากบรรดาเจ้าหนี้ซึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ถอนคำขอรับชำระหนี้ไปทุกราย ซึ่งศาลมีอำนาจยกเลิกการล้มละลายได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (2) นั้นมีลักษณะที่ให้ศาลสามารถ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่องปัญหาอำนาจศาลในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง และ รองศาสตราจารย์ ดร. ณฐ สันดาสว่าง

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งที่จะยกเลิกการล้มละลายหรือไม่ก็ได้ โดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ อย่างชัดเจนว่า หากมีเหตุในการยกเลิกการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (2) เกิดขึ้นภายหลังลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากล้มละลายโดยการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมายไปแล้ว นั้นให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายลูกหนี้ไว้อย่างชัดเจน

ก่อให้เกิดปัญหาว่า เมื่อมีเหตุที่ศาลสามารถมีคำสั่งยกเลิกล้มละลาย ตามมาตรา 135(2) แต่เหตุดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยได้รับการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมายไปแล้ว ศาลจึงใช้ดุลพินิจมีคำสั่งโดยอาศัยเหตุที่ว่าเมื่อลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลายโดยผลกฎหมาย ย่อมถือว่าลูกหนี้หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายไปแล้ว จึงไม่มีเหตุที่ศาลจะต้องสั่งยกเลิกการล้มละลายอีก การที่ศาลใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่ยกเลิกการล้มละลายเพียงเพราะลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยการปลดล้มละลายโดยผลกฎหมายไปแล้ว ย่อมส่งผลกระทบและไม่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เนื่องจากทำให้ส่งผลต่อการจัดการกิจการและทรัพย์สินที่ค้างอยู่ในคดีโดยลูกหนี้ที่ได้รับการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมายเป็นการหลุดพ้นจากการล้มละลายเพียงเฉพาะสถานะบุคคลเท่านั้น แต่ในส่วนสิทธิในทางทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ก่อนปลดจากล้มละลายซึ่งถือเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 109 ยังคงอยู่ในของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการรวบรวมต่อไป ทั้งที่ไม่มีความจำเป็นในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระแก่บรรดาเจ้าหนี้อีกต่อไปแล้วแต่อย่างใด และการที่ศาลไม่สั่งยกเลิกการล้มละลายนั่น ทำให้สิทธิในการจัดเข้าการทรัพย์สินลูกหนี้ถูกระทบกระเทือน อันเป็นผลมาจากการที่บทบัญญัติในมาตรา 135 ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายหรือไม่ก็ได้ โดยที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (2) ให้ลูกหนี้ซึ่งได้ปลดล้มละลายโดยผลของกฎหมายไปแล้วให้มีความชัดเจน

2.ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ภายหลังที่ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลายโดยผลของกฎหมาย เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ย่อมหมดอำนาจที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับกิจการทรัพย์สินของตน โดยอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ย่อมตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะถือเอาการยกเลิกล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 เป็นจุดสิ้นสุดของคดีล้มละลาย อันส่งผลทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมดอำนาจหน้าที่ในการจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ และลูกหนี้ย่อมกลับมามีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเองดังเดิม ด้วยเหตุนี้ หากลูกหนี้เพียงแต่ได้รับการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมายอำนาจในการจัดการทรัพย์สินมิได้กลับมาเป็นของลูกหนี้อย่างสมบูรณ์ อย่างเช่นกรณีศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย เนื่องจาก

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ยังคงมีอำนาจหน้าที่จำหน่ายและแบ่งปันทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ ในคดีต่อไป เท่าที่ทรัพย์สินของลูกหนี้มีอยู่ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 79 ดังนั้น การที่ต่อมาภายหลังจะปรากฏเหตุที่ศาลอาจมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (2) ด้วยเหตุที่ลูกหนี้ไม่ควรล้มละลายอันเนื่องมาจากเจ้าหนี้ได้ออนคำขอรับชำระหนี้ออกไปจากกองทรัพย์สินทั้งหมดทุกราย ซึ่งเป็นเหตุที่ศาลมีอำนาจในการสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ แต่ทราบไต่ถาม หากศาลยังไม่มีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายก็ยังคงมีผลทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงมีอำนาจในการติดตามรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ต่อไป และการปลดจากล้มละลายก็มิได้ทำให้คดีล้มละลายสิ้นสุดลง แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจจะเว้นปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากการที่ไม่มีบทบัญญัติใดที่ระบุให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้สิ้นสุดลง ในกรณีที่ศาลยังไม่มีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายภายหลังลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมาย แม้ข้อเท็จจริงในทางคดีจะไม่มีประโยชน์ใดที่จะต้องดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป ที่สำคัญกรณีดังกล่าวถือเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการและทรัพย์สินของลูกหนี้และไม่ให้โอกาสลูกหนี้เข้าจัดการทรัพย์สินของตนเองในช่วงที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เช่นเดิม อันเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลาย ที่ต้องการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งเฉลี่ยแก่บรรดาเจ้าหนี้และเปิดโอกาสให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ได้โดยเร็วและสามารถกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง

3. ปัญหาเกี่ยวกับการหลุดพ้นจากหนี้สิน เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายภายหลังที่ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลายโดยผลของกฎหมาย เนื่องจากผลของการปลดล้มละลายโดยผลกฎหมายนั้น ทำให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระหนี้ได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 77 ส่วนการยกเลิกการล้มละลายอันเนื่องมาจากบรรดาเจ้าหนี้ทุกรายที่ได้ยื่นขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ได้ออนคำขอรับชำระหนี้ไปเสียทั้งหมดนั้น ไม่ทำให้ลูกหนี้ไม่หลุดพ้นจากหนี้สินแต่อย่างใดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 136 จึงส่งผลทำให้เกิดการแตกต่างกันในเรื่องผลการหลุดพ้นจากหนี้สิน อันเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งไม่ยกเลิกการล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 (2) แม้ว่าเหตุแห่งการยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) จะเกิดขึ้นภายหลังจากลูกหนี้ได้ปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมายแล้วก็ตาม เนื่องจากหากมีศาลคำสั่งแล้วจะส่งผลให้เกิดการขัดกันในผลของการหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ แต่เมื่อพระราชบัญญัติล้มละลายมิได้ มีบทบัญญัติมาตราใดกำหนด ห้ามศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135(2) หากปรากฏว่าลูกหนี้ได้ปลดจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมายไปแล้ว เพื่อให้การปลดเปลื้องหนี้สินให้แก่บุคคลที่มีหนี้สินสิ้นพันธุ์ หรือการปลดจากล้มละลายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลังของกฎหมายล้มละลายที่มุ่งเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงินของลูกหนี้ และให้ลูกหนี้ผู้ที่มีความซื่อสัตย์และร่วมมือ

ในการรวบรวมทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้รับการปลดปล่อยจากหนี้และมีโอกาสเริ่มต้นใหม่ทางการเงินตามแนวความคิดการให้โอกาสลูกหนี้เริ่มต้นใหม่ (Fresh Start) ย่อมไม่มีเหตุที่ศาลจะยกเอาการขัดกันในผลของการหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงอันพึงขอรับชำระ ได้มาเป็นเหตุไม่ตั้งให้ยกเลิกการล้มละลายตาม มาตรา 135(2)

จากการศึกษาปัญหาอำนาจศาลในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย พบว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลในการมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายภายหลังลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายของ มาตรา 135 ดังนี้

“ ในกรณีที่มิเหตุยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) อันเนื่องมาจากบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ถอนคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเสียทุกราย ภายหลังจากที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลาย ตามมาตรา 81/1 แล้ว ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย แต่ไม่ตัดอำนาจศาลในการที่จะทำการไต่สวนก่อนมีคำสั่ง ”

2. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ภายหลังที่ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลายโดยผลของกฎหมาย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 137 /1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนี้

“ในกรณีที่ศาลสั่งยกเลิกล้มละลายตามมาตรา 135 วรรคสอง ภายหลังลูกหนี้ปลดล้มละลายตามมาตรา 81/1 แล้ว ให้ศาลมีคำสั่งให้อำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินตกแก่ลูกหนี้ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการคืนทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ได้รวบรวมไว้แก่ลูกหนี้ต่อไป ทั้งนี้ไม่กระทบการที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำไปแล้วก่อนมีคำสั่ง ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการหลุดพ้นจากหนี้สิน เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายภายหลังที่ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลายโดยผลของกฎหมาย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 136 ดังนี้

“ บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้แก่กรณีที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ตามมาตรา 135 (2) ภายหลังที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลายตาม มาตรา 81/1 แล้ว ”

เอกสารอ้างอิง

กมล ชีรวะพลกุล. กฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยามพับลิชชิง จำกัด , 2561.

ขจร หะวานนท์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2541.

ชีพ จุลมนต์. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงเทพมหานครพลับพลึง
จำกัด, 2560.